

شناسه	گزارش	تاریخ تهیه گزارش	۹۹/۰۹/۲۹
عنوان موضوع	بررسی ظرفیت ها و چالش های مناطق مرزی آذربایجان شرقی و ارائه راهکار جهت توسعه روابط تجاری استان با کشورهای هم مرز (جمهوری ارمنستان)		
مرجع طرح موضوع	دبیر خانه شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی استان		
شرح موضوع	تنها راه ورود جمهوری اسلامی ایران به کشور ارمنستان و در واقع تنها دروازه زمینی ورودی ایران به اتحادیه اورآسیا استان آذربایجان شرقی است. همچنین یکی از مسیرهای مهم ترانزیتی کریدور خلیج فارس به دریای سیاه و روسیه محسوب می گردد. جایگاه این کشور به ظاهر کوچک، در چهار راه محور شمال - جنوب و شرق - غرب و یکی از محل های تقاطع آسیا و اروپا، مورد توجه ویژه کشورهای بزرگ منطقه ای و فرامنطقه ای است (آمریکا، روسیه، چین، هند و کشورهای اروپایی) می باشد. کشور ارمنستان به عنوان یکی از اعضای اتحادیه اقتصادی اورآسیا و تنها عضو این اتحادیه که با ایران مرز زمینی دارد. ارمنستان نقش پررنگ و تأثیرگذاری در پذیرش ایران به عنوان عضو ناظر اورآسیا و توسعه روابط اقتصادی با اعضای این اتحادیه داشته است. در بررسی ظرفیت های اقتصادی کشورهای همسایه، ارمنستان به عنوان دروازه ورود به اتحادیه اقتصادی اورآسیا و به طور کلی کشورهای منطقه CIS، موقعیتی منحصر به فرد دارد. رشد فزاینده صادرات به ارمنستان مبین ظرفیت و علاقه موجود میان طرفین برای توسعه مناسبات چند جانبه و درچارچوب اتحادیه اوراسیا می باشد. همچنین باید توجه داشت که ارمنستان کشوری است که در خشکی محصور شده و مرزهایش از سمت ترکیه و آذربایجان بسته شده است، ایجاد خط راه آهن ایران - ارمنستان برای کشور ارمنستان اهمیت بسزایی دارد. ناگفته نماند که ایجاد این خط آهن برای ایران نیز به لحاظ افزایش حجم رابطه تجاری با گرجستان و اتحادیه اقتصادی اوراسیا حائز اهمیت می باشد که در صورت ادامه، این خط آهن به دریای سیاه اتصال خطوط ریلی ایران به بلغارستان و اروپا مهیا خواهد شد. بر اساس گزارش وزارت راه و شهرسازی، در صورت ۳۰ درصد پیشرفت در ساخت مسیر داخل ارمنستان، قطعه داخل ایران از سوی وزارت راه اجرایی خواهد شد که بایستی برای از دست ندادن این ظرفیت اقدامات عاجل صورت پذیرد. در خصوص توافقنامه موقت تجارت آزاد میان ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا که از آبان ۱۳۹۸ اجرایی شده است، تسهیلات قابل توجهی تعیین گردیده است در صورت برنامه ریزی های بلند مدت می توان باعث توسعه صادرات استان و کشور گردد. توافقات دیگری که بین ایران ارمنستان منعقد گردیده شامل، احداث خط لوله انتقال گاز ایران به ارمنستان، احداث دو خط انتقال برق ایران در ارمنستان، مبادلات مرزی، بهره برداری متقابل از سرزمین های یکدیگر برای ترانزیت کالا، همکاری در چارچوب اتحادیه اقتصادی اوراسیا، توسعه همکاری در زمینه های کشاورزی، شیلات، دامپروری، فعالیت های بانکی و سرمایه گذاری، ارتباطات و مخابرات، فیبر نوری و رومینگ تلفن همراه، توسعه همکاری فرهنگی، علمی و آموزشی می باشد که گزارشی جامعی مبنی بر عملیاتی شدنشان در دسترس نیست. تجارت ارمنستان:		

در ارتباط با تجارت ایران و آذربایجان با توجه به آمارهای مرکز تجارت بین الملل، مشاهده می گردد با توجه به مرز زمینی و نزدیکی مسیر ایران و ارمنستان، متأسفانه صادرات قابل توجهی به این کشور نداشته ایم که بایستی با بررسی های میدانی، پایین بودن صادرات ایران به ارمنستان توسط انجمن های زیربسط بررسی گردد.

طبق گزارش مرکز تجارت بین المللی حجم کل تجارت ارمنستان با جهان در سال ۲۰۱۹ حدود ۷.۶ میلیارد دلار بوده است که سهم ایران از این تجارت ۵.۳۳ درصد است.

میزان واردات ارمنستان در سال ۲۰۱۹ حدود ۵.۱ میلیارد دلار بوده است که سهم ایران از این میزان ۶.۴۲ درصد است.

ارمنستان، در رده بیست و ششم کشورهای عمده مقصد صادرات ایران قرار دارد.

لجستیک و ترانزیت کالا:

استان آذربایجان شرقی با عنایت به موقعیت ممتاز جغرافیایی و قرارگیری در محل عبور کریدورهای بین المللی به اروپا و کشورهای CIS بهترین جایگاه را در عرصه فعالیت های ترانزیتی و لجستیکی دارد. این استان قادر است ۱۵٪ از سهم ترانزیت کشور را به خود اختصاص دهد. شکل گیری منطقه آزاد ارس و منطقه ویژه سهلان و فعالیت بیش از ۸۰۰۰ بنگاه صنعتی و خدماتی در استان آذربایجان شرقی با جمیع مزیت های قانونی و توانمندیهای محیطی این موضوع را میسر ساخته است که حتی سهم استان در این عرصه بیشتر گردد. طبق مطالعات متخصصین اقتصادی، ایران میتواند محل شکل گیری ۱۲ هاب یا پایانه ترکیبی باشد که چهارمین اولویت، هاب استان آذربایجان شرقی است که از ۱۰۵۰ میلیون تن کالای جابجا شده در بین هاب ها، قادر است ۱۲۰ میلیون تن کالا را از خود عبور دهد و حتی این هاب قادر است محل تمرکز و پردازش کالا و ایجاد ارزش افزوده (باز توزیع کالا) برای کشورهای منطقه ای گردیده و زمینه شکل گیری دو کریدور منطقه ای را به موازات کریدورهای غرب - شرق و شمال - جنوب و تراسیکا بمانند "تبریز - منطقه آزاد ارس - ترابوزان ترکیه" و "منطقه آزاد ارس - ارمنستان - گرجستان و روسیه" و با محوریت استان آذربایجان شرقی فراهم نماید.

۱. **مشکلات مالی در روند صادرات:** مشکلات در تامین مالی و انتقال پول و مهلت داده شده برای اخذ طلب های تعهدات ارزی، عدم امکان گشایش اعتبار اسنادی، عدم امکان برداشت نقدی ارز و محدودیت برداشت روزانه (ده هزار دلار)، هزینه های بالای کارمزد و هزینه های مرتبط در سیستم بانکی، اختلاف تسعیر ارز در حواله ارزی و قیمت روز، محدودیت در استفاده از ارزهای حاصل از صادرات

۲. **مشکلات در روند واردات:** تمرکز ثبت سفارش ها در تهران "وزارت صمت و بانک مرکزی" موجب وقفه های حدود سه ماهه در فرآیند ثبت سفارش، عدم ارتباط لازم بلنک های استان با بلنک مرکزی، موجب تطویل زمان و غیرعادلانه بودن فرآیند تخصیص ارز برای فعالین اقتصادی استان می گردد.

۳. عدم وجود بانک اطلاعاتی، مرجع رسمی اطلاعات و بازاریابی سیستماتیک در حوزه اوراسیا

۴. ممنوعیت و محدودیت تردد مسافر از مرز نوردوز به دلیل شیوع ویروس کووید ۱۹ و کاهش صادرات چمدانی در این مرز

ایرادات و مشکلات مطروحه

	۵. عدم وجود شرکت حمل و نقل مسافربری بومی ۶. بالا بودن هزینه های گمرکی نوردوز باعث شده، فعالین اقتصادی رغبتی برای تردد از این مرز نداشته باشند، در برخی موارد دیده می شود که علیرغم طولانی بودن صف در مرزهای دیگر شرکت های حمل و نقل ترجیح می دهند از این مسیر استفاده نمایند. ۷. عدم توجه به ایجاد خط آهن ایران - ارمنستان که به لحاظ شرایط ژئوپلیتیکی ارمنستان (هم مرزی با دو کشور آذربایجان و ترکیه از لحاظ سیاسی با هر دو در تنش می باشد) می تواند به عنوان مسیری برای ورود ایران به اتحادیه اوراسیا و دریای سیاه گردد. موافقت نامه تجاری ایران و اتحادیه اوراسیا که از پنجم آبان ماه سال جاری (۱۳۹۸) لازم الاجرا شده است، برای پیاده سازی و اجرای صحیح، نیاز به تهیه دستورالعمل های اجرایی متعدد و جداگانه ای توسط دستگاه های ذیربط در حوزه های مختلف تجاری کشور دارد. برخی از موضوعات تحت پوشش موافقت نامه و رویه های خاص مربوط به آنها لزوماً با رویه های جاری و رایج در کشور منطبق نبوده و یا اساساً فاقد سازوکارهای اجرایی مناسب می باشد. یکی از این حوزه های بسیار مهم که اجرای موافقتنامه پیوند محکم و ناگسستنی با آن می یابد، موضوع قواعد مبدا و ضوابط احراز صلاحیت کالاها برای اعطای ترجیحات تجاری اعم از تعرفه ای و غیرتعرفه ای است.
گزارش کارشناسی مورخ ۹۹/۰۹/۲۲	جلسه کارگروه کارشناسی شورای گفتگو با بررسی بررسی ظرفیت های مرزی آذربایجان شرقی و مشکلات و موانع موجود با حضور نمایندگان گمرکات و پایانه های مرزی استان، میز آذربایجان، نمایندگی وزارت کشور در تبریز، سازمان صمت، در تاریخ ۹۹/۰۹/۲۲ برگزار گردید در این جلسه لزوم برنامه ریزی لازم و طراحی برنامه های جایگزین برای حضور در بازار کشورهای همسایه به خصوص دو کشور آذربایجان و ارمنستان مطرح شد و مقرر گردید پیشنهادات مطروحه در نشست اصلی طرح و تعیین تکلیف گردد.
پیشنهادهای	۱. انعقاد قرارداد فی ما بین لتاق بازرگانی و منطقه آزاد ارس در خصوص افتتاح دفتر نمایندگی لتاق بازرگانی تبریز در جلفا و نوردوز جهت ارائه خدمات صدور گواهی مبدا و کارت بازرگانی ۲. برنامه ریزی دقیق جهت جایگزین کردن صادرات کالاهای ایرانی به جای کالاهای ترکیه به ارمنستان به موازات تحریم واردات کالاهای ترکیه در ارمنستان - در راستای معرفی توانمندی های استان و عقد قراردادهای احتمالی در خصوص صادرات به ارمنستان، از هیات همراه وزیر اقتصاد ارمنستان که در بهمن ماه سال جاری به تهران سفر خواهد نمود، دعوت بعمل آید. ۳. استانداری استان جهت تبدیل استان آذربایجان شرقی و منطقه آزاد ارس به هاب زمینی در "راستای توافقنامه همکاری ایران با اتحادیه اقتصادی اوراسیا"، اقدامات ذیل را در دستور کار خود قرار دهد: - عملیاتی و اجرایی شدن پروژه ساخت راه آهن ایران و ارمنستان به منظور منافع اقتصادی و راهبردی ایران در منطقه قفقاز

- ساماندهی پایانه مرزی نوردوز و بسترسازی و فراهم نمودن زیرساخت های لازم پایانه و گمرک نوردوز، در شان تنها دروازه زمینی ورود به اتحادیه اوراسیا ۴. رایزنی با مقامات بانکی کشور ارمنستان برای افتتاح شعبه نمایندگی بانکی در منطقه آزاد ارس با همکاری دفتر نمایندگی امور خارجه در تبریز و شورای هماهنگی بانک های استان. ۵. برگزاری نشست مشترک (وبیناری و حضوری) استان های هم مرز آذربایجان شرقی و سیونیک ارمنستان جهت تعامل منطقه آزاد ارس با منطقه آزاد مغری ۶. برگزاری نشست بین المللی برای فعال نمودن مسیر تبریز - روسیه/ دریای سیاه در تبریز با دعوت از مسئولین ارشد حمل و نقل جاده ای و راه آهن سه و یا چهار کشور	
۱. موافقتنامه موقت اقتصادی ایران و اوراسیا ۲. گزارشات آماری مطروحه از مرکز تجات بین الملل استخراج شده است.	مدارک و مستندات